

Наталія Андріївна Бак

к.е.н., доцент,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

РОЛЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

The role, methods and forms of the enterprise' subjects in the state social policy' realization are investigated.

Одне з надвагомих теоретичних надбань наукової спадщини Й.А.Шумпетера стосується з'ясування місця підприємницької діяльності в сукупності факторів виробництва [1]. В сучасних умовах, під впливом об'єктивних процесів монополізації виробництва та суб'єктивізації державного регулювання економічних процесів, її роль змінюється. Проте вона однозначно посилюється з огляду на існуючу гостру потребу вітчизняної економіки в інноваціях, які б сприяли подоланню рецесивних тенденцій її розвитку. Суб'єкт підприємницької діяльності, як і століття назад, сьогодні залишається провідним рушієм науково-технічного прогресу, якому для виконання відповідних економічних завдань необхідне належне ресурсне забезпечення. Проте в Україні фінансова складова останнього обтяжена соціальними зобов'язаннями, які держава покладає на підприємців і підприємства.

Проблематика виконання державою соціальної функції перебуває в сфері наукових інтересів багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, у переліку яких зокрема Л.Абалкін, В.Геєць, Т.Краснюк, В.Лактіонов, Е.Лібанова, Д.Полозенко, Г.Спенсер, Г.Теренс, В.Юрчишин, Л.Якобсон та інші. Проте залишаються недостатньо вивченими вітчизняні можливості збалансування фінансових інтересів держави та суб'єктів господарювання в процесі реалізації державної соціальної політики. Необхідність їх з'ясувати зумовила мету дослідження, основні результати якого наведені нижче.

Джерелом формування фінансових ресурсів для забезпечення виконання державою всіх соціальних зобов'язань є валовий внутрішній продукт, який, у свою чергу, є результатом одержання власних доходів суб'єктами господарювання. Така об'єктивна закономірність призводить до того, що

підприємства та підприємці прямо й опосередковано фінансують заходи з реалізації державної соціальної політики. Сьогодні до найбільш часто використовуваних при цьому методів слід віднести:

а) приховане субсидування наданих пільг, тобто продаж товарів і послуг за регульованими державою (часто пільговими для тих чи інших верств населення) цінами, які часто виявляються збитковими для продавців; недоотримана виробниками частина доходу, як правило, лише частково компенсується державою, водночас значною мірою покривається за рахунок внутрішніх резервів суб'єктів господарювання;

б) фінансування утримання окремих об'єктів і проведення заходів, пов'язаних, насамперед, з благоустроєм та інфраструктурним забезпеченням розвитку територій; це дозволяє зекономити на видатках місцевих бюджетів і сприяє перерозподілу останніх на користь реалізації численних соціальних програм, необхідністю виконувати які сьогодні переобтяжені органи місцевого самоврядування;

в) благодійна допомога на утримання соціальних закладів і проведення заходів із соціального захисту окремих категорій громадян;

г) утримання власних об'єктів соціальної інфраструктури, що дозволяє частково задовольнити потреби найманих працівників у медичних, освітніх і культурних послугах;

д) співпраця з державними цільовими фондами, насамперед з Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття на предмет створення нових робочих місць, у тому числі для працевлаштування людей з обмеженими фізичними можливостями;

е) надання найманим працівникам додаткових соціальних пакетів, які включають довгострокове страхування життя, недержавне пенсійне страхування, тощо.

У багатьох випадках залучення суб'єктів господарювання до реалізації соціальної політики держави відбувається на засадах співфінансування та соціального партнерства з органами державної влади. Останнє може бути як

добровільним, так і примусовим. Перший варіант реалізується тоді, коли існує потенційна можливість отримати економічну вигоду від такої співпраці, наприклад, у формі податкових пільг, державних преференцій або поліпшення конкурентної позиції на відповідному сегменті товарного ринку. Проте вітчизняні реалії свідчать про значне поширення саме адміністративних заходів впливу на підприємства та підприємців з метою їхнього залучення до виконання соціально-економічних завдань держави.

Результатом означеної взаємодії є спрямування частини фінансових ресурсів суб'єктів господарювання на задоволення потреб, природа яких значною мірою суперечить цілям і завданням функціонування базових суб'єктів економіки.

Ще один аспект дотичності суб'єктів підприємництва до реалізації соціальної політики держави виникає як результат перерозподілу отриманих ними доходів з наступним виділенням коштів у формі обов'язкових внесків до державних фондів соціального страхування. Такий процес об'єктивно зумовлений, проте масштаби вказаного перерозподілу регламентує держава і не завжди успішно. Адже одним з чинників формування сфери тіньової економіки в Україні дослідники вважають саме розміри обов'язкових нарахувань на фонд оплати праці суб'єктів господарювання [2].

Для суб'єктів господарювання держава є конкурентом у царині формування та використання фінансових ресурсів при розподілі та перерозподілі ВВП країни. При цьому вона займає виграшну позицію, оскільки має додаткові можливості як регулятор соціально-економічних процесів засобами нормативно-правового характеру. Тобто держава встановлює правила конкурентної гри для всіх економічних суб'єктів, включно з собою. Тому вважаю, що досягнення цілей державної соціальної політики повинно взаємоузгоджуватися з фінансово-ресурсним потенціалом національної економіки та не заважати суб'єктам господарювання бути «Новатором, який здійснює революційні перетворення в економічній системі» [3].

Список літератури

- [1]. Шумпетер, Йозеф А. Капіталізм, соціалізм і демократія [пер. з англ. В.Ружицького та П.Таращука] / Йозеф А. Шумпетер. – К.: Основи, 1995. – 528 с.
- [2]. Юрчишин В. Боротьба з тіньовими зарплатами не буде плідною без зміни податків і підходів [Електронний ресурс] / В.Юрчишин. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/expert.php?news_id=2145
- [3]. Комарницький І.Ф. Теорія економічного розвитку Шумпетера та її відображення у сучасних трансформаційних процесах / І.Ф.Комарницький, В.О.Соболев // Творча спадщина Йозефа А. Шумпетера та трансформація сучасної економіки України : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Чернівці, 23 квітня 2003 року. – Чернівці: Рута, 2003. – С. 52.